

..... Σ Η Μ Α

Ο.- 'Ακοῦτε τῇ Λαογραφικῇ ἔκπομπῇ τοῦ σταθμοῦ μας " Ποντιακοῖ 'Αντίλαλο
 ποῦ μεταδίδεται μέ ἐπιμέλεια τοῦ συνεργάτη μας Στάθη Εὐσταθιάδη.
 Κείμενο τοῦ ἰδίου.-Μουσικὴ διέιθυνση 'Ηρακλῆ Κοκοζίδη.

..... τὸ σῆμα σβύνει

Σήμερα, ἀγαπητοὶ ἀκροαταί, θά σᾶς μιλήσουμε γιὰ ἓνα εἶδος Ποντιακῶν
 τραγουδιῶν, ποῦ τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τους εἶναι ἡ ἐπανάληψη ἑνὸς
 ρεφραίν. Τὸ ρεφραίν αὐτὸ ~~μπορεῖ~~ νὰ εἶναι δίστιχο, τρίστιχο καὶ σπά-
 νια τετράστιχο. Τὸ νόημα τοῦ ρεφραίν κυριαρχεῖ πάντα στὸ γενικὸ πε-
 ριεχόμενο τοῦ τραγουδιοῦ. Ἔχουμε λοιπὸν τρία ἢ τέσσερα, ἀκόμη καὶ
 περισσότερα πολλές φορές, δίστιχα, ποῦ ὅλα μαζί, μιὰ ποῦ ἔχουν ἓνα
 κεντρικὸ νόημα, συνοδευόμενα ἀπὸ τὸ ρεφραίν, ἐκφράζουν ἓνα παράπονο,
 μιλοῦν γιὰ μιὰ ἀγάπη κτλ.-Αὐτὰ τὰ τραγούδια δὲν διατηροῦν πάντα
 σταθερὴ τὴν συγκρότηση τῶν διστίχων, ποῦ τὰ ἀποτελοῦν. Ἐκεῖνο ποῦ
 παραμένει σταθερὸ εἶναι τὸ ρεφραίν. Αὐτὸ θυμίζει στοὺς τραγουδιστὰς
 τὸ κεντρικὸ νόημα τοῦ τραγουδιοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων τὸ σκοπὸ πάνω
 στὸν ὅποιο θά τραγουδηθῇ. Σᾶς παρουσιάζουμε ἓνα τέτοιο τραγούδι.
 Πρόκειται γιὰ τὸ "κορτσόπον λέω". Ἀκοῦστε πρῶτα τὸ ρεφραίν.

Τσάνουμ-τσάνουμ ἔι κορτσόπον λέω
 κατήβα σὸ πεγαδόπον λέω
 φέρω με κρῦον νερόπον λέω
 μέ τὸ τσαμουρένεν τὸ τεστόπον λέω
 γιὰ τ'έμὸν τὸ χατηρόπον λέω.

Οἱ στίχοι τοῦ ρεφραίν δηλώνουν τὴν παράκληση τοῦ ἐρωτευμένου νέου
 πρὸς τὴν κόρη νὰ τοῦ προσφέρῃ νερὸ μέ τὰ χέρια της, κρῦο νερό. Ἐδῶ
 τὸ κρῦο νερὸ ἀποτελεῖ ἀλληγορισμὸ. Ζητώντας το ὁ νέος, ὑπνοθεῖ νὰ
 τοῦ δώσῃ ἡ κόρη καὶ κάτι ἄλλο, ποῦ θά μπορούσε νὰ τοῦ σβύσῃ τὴν
 ἄλλη του δίψα, τὴν ὁποία δημιουργεῖ ἡ φλόγα τοῦ ἔρωτα. Ζητᾷ ἀσφαλῶς
 τὸ δροσερὸ φιλὶ της. Μέσα στὴν ἐκφραση τοῦ λαϊκοῦ ποιητῆ θαμπά κά-
 πως διαφαίνεται ὁ παρακλητικὸς τόνος τοῦ ἐρωτευμένου νέου. Γι' αὐτὸ
 οἱ κατοπινοὶ ποιητὰς ποῦ συμπλήρωσαν καὶ περιέβαλαν τὸ ρεφραίν μ

παραπλήσια στο νόημα του δίστιχα, φρόντισαν να διατηρήσουν το κεντρικό νόημα. Ακούστε ένα από τα δίστιχα, που παισιώνουν το τραγούδι για το όποιο σ'ας μιλούμε.

“Ας είμαι ρίζα μ' όρφανός, ας μή έχω και βίον
έσέν θά πεσλαεύω σε άσόν κύρη σ'καλλίον.

Ακούστε τήν έκτέλεση.

.....λύρα-τραγούδι

Συγκρότηση διστίχων μέ όμοιο περίπου περιεχόμενο σ'έναν όρισμένο σκοπό έχουμε πολλές φορές χωρίς τή συνοδεία ρεφραίν. Οί λαϊκοί τραγουδοστές, αν δέν διαθέτουν ποιητικό ταλέντο μεγάλο, μπορούν ώστόσο να άραδιάσουν όμοια δίστιχα, πάνω στον ένθουσιασμό τους, για να δώσουν έτσι πιο έντονα τον παλμό τής καρδιάς τους, που κρύβει κάποιο καϊμό, κρυφό πόνο, μά και κρυφή χαρά. Στην περίπτωση αυτή τα δίστιχα έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό, που τό διακρίνουμε εύκολα. Μπορεί λοιπόν τό πρώτο ήμιστιχο όλων τών διστίχων να είναι όμοιο.

Ακούστε μία τέτοια σειρά διστίχων:

“Ελα κάθια σά γόνατα μ' κι ας πλέκω τά μαλλίιας
έφτάγ'άτα πεντάφυλλα και σύρ'άτα σ'ώμια σ'.

Τό πρώτο ήμιστιχο που λέμε είναι τό: “ Ελα κάθια σά γόνατα μ' ” , που επαναλαμβάνεται και στο επόμενο δίστιχο:

“Ελα κάθια σά γόνατα μ'; έλα άλαλασάρκον
σεβτάς λόγια θά λέγω σε, ζάι μ' είσαι έντροπιάρκον.

Τά υπόλοιπα δίστιχα τής σειράς μέ τήν ίδια πάντα άρχή, θά τά ακούσετε στη συνέχεια του τραγουδιού.

.....λύρα-τραγούδι

Είναι πολύ γνωστό τό επόμενο ρεφραίν:

“Αρ άτώρα έσύ θεία τήν κουτσήσ καλά όρία
κρωμέτια σκούλλ' παιδία, φυγαδιάζν'άτεν σ'όρμια.

Από τό περιεχόμενο αυτού του ρεφραίν καταλαβαίνουμε πώς πρόκειται για εύθυμο τραγουδάκι. Πρέπει λοιπόν και τά δίστιχα που θά τό παισιώσουν, να παρουσιάζουν τον ίδιον εύθυμο τόνο. Σ'ας μεταδίδουμε τό σκοπό μέ τά δίστιχά του.

